

NEKROLOG

WITOLD OSTROWSKI

(24 V 1914 - 7 X 2006)

Witold Ostrowski, profesor zwyczajny, zmarł 7 października 2006 r. w wieku 92 lat. Jest bez wątpienia postacią historyczną, tym bardziej, że jego odejście stanowi zakończenie niemal całej epoki, którą reprezentował, łącząc czasy przedwojenne z powojennymi w rozwoju anglistyki polskiej. Witold Ostrowski do ostatniej chwili swego życia pracował naukowo, przygotowując kolejne swoje publikacje do druku. Był jednym z najwybitniejszych uczonych, którzy wznowili lub współtworzyli anglistykę w polskich ośrodkach uniwersyteckich po II wojnie światowej. Ogromna wiedza Profesora daleko wykraczała poza jego specjalność naukową, tj. literaturę, historię i kulturę angielską, poruszał się bowiem swobodnie i z erudycją po innych dziedzinach, którymi się interesował, zwłaszcza historii i kultury innych krajów, np. egiptologii czy religioznawstwa. Był poza tym poetą, powieściopisarzem (trzy powieści nieopublikowane), tłumaczem i bardzo lubił malować. Jego sukcesy naukowe były wynikiem dociekliwości badawczej, wybitnej inteligencji, ogromnej pracowitości oraz niezwyklej i godnej pozazdroszczenia pamięci aż do śmierci.

Dorobek naukowy Profesora Witolda Ostrowskiego w zakresie anglistyki jest imponujący. Liczba publikacji sięga bowiem dobrze ponad dwieście kilkadziesiąt pozycji, w tym pięć książek, szóstą pt. *Historia powieści kryminalnej w Anglii*, ukaże się - miejmy nadzieję - wkrótce drukiem. Wkład Profesora Ostrowskiego w naukę polską w zakresie literatury angielskiej i angielsko-polskiej jest godny podziwu i zyskał mu uznanie również wśród naukowców brytyjskich.

Witold Ostrowski urodził się 24 maja 1914 r. w Warszawie. Uczęszczał do państwowych gimnazjów im. Stefana Batorego i im. Joachima Lelewela. Ojciec, Zygmunt, pracował jako urzędnik w Ministerstwie Robót Publicznych. Po jego śmierci w 1927 r. matka, Waleria z Bukowieckich, z trudem mogła utrzymać syna i trzy młodsze córki. Witold starał się pomóc rodzinie finansowo, udzielając korepetycji.

W latach 1934-1938 studiował pod kierunkiem Profesora Andrzeja Tretiaka filologię angielską na Uniwersytecie Warszawskim. Studia ukoń-

czył z bardzo dobrym wynikiem. Instytut Brytyjski (British Council) przyznał mu w tym samym roku stypendium, jedno z pierwszych trzech udzielonych wówczas w Polsce. Dzięki temu spędził cały rok akademicki 1938/1939 w Anglii na uniwersytecie w Exeter. Uczęszczał tam na kurs dla nauczycieli angielskiego. Ukończył go otrzymując dyplom (Certificate of Proficiency) z wyróżnieniem.

W czasie II wojny światowej mieszkał w Warszawie opiekując się poważnie chorą matką i trzema siostrami. Cały czas utrzymywał rodzinę udzielając korepetycji. Podczas Powstania Warszawskiego został zabrany wraz ze sparaliżowaną matką do obozu w Pruszkowie, z którego wyszli dzięki siostrze przełożonej z Czerwonego Krzyża. Udało mu się z matką wyjechać do Piotrkowa Trybunalskiego, gdzie wraz z garstką przyjaciół doczekał końca wojny. Otrzymał propozycję pracy naukowo-dydaktycznej na Uniwersytecie Łódzkim, którą podjął w styczniu 1946 r. Na stanowisku starszego asystenta, jako prawa ręka Profesora Tadeusza Grzebieniowskiego, od podstaw współtworzył z nim Katedrę Filologii Angielskiej. Jego zasadniczy wkład w powstanie tej jednostki, potem zaś w ciągły jej rozwój, jest widoczny do dnia dzisiejszego.

W 1949 r. uzyskał doktorat (*summa cum laude*) na Uniwersytecie Łódzkim broniąc dysertacji p.t. *Angielskie utopie literackie od Moore'a do Swifta*. W roku 1959 został mianowany docentem. Rok wcześniej poślubił Halinę Ostrowską, z d. Ołtaszewską, *primo voto* Polkowską, także pracownika Uniwersytetu Łódzkiego, osobą pełną osobistego uroku, zawsze gotową pomagać innym w potrzebie. Razem wychowywali dwoje dzieci po pierwszym mężu Haliny: Elżbietę i Andrzeja. Halina Ostrowska, oddana matka i żona, dzieliła z mężem wszystkie trudy na różnych etapach jego kariery akademickiej.

Po przejściu Profesora Tadeusza Grzebieniowskiego na emeryturę, docent Witold Ostrowski przejął 1. października 1964 r. funkcję kierownika Katedry Filologii Angielskiej. W roku 1969 uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego, zaś w 1977 r. – zwyczajnego.

W 1970 roku podjął się bardzo trudnej roli kierowania wówczas Instytutem Filologii Obcych, w skład którego weszła również Katedra Filologii Angielskiej. W roku 1973 Instytut podzielił się. Katedra Filologii Angielskiej zyskała status samodzielnego Instytutu, w skład którego weszły trzy zakłady. Profesor Witold Ostrowski objął funkcję dyrektora Instytutu oraz kierownika Zakładu Literatury Angielskiej. Obie funkcje sprawował z pełnym zaangażowaniem i z sukcesem aż do przejścia na emeryturę w r. 1981.

Przyczynił się do pełnego rozwoju anglistyki łódzkiej. Niech wolno mi będzie także wspomnieć, iż Profesor stworzył atmosferę pełną życzliwości i przyjaźni. Szanował godność i indywidualność zarówno pracowników jak i studentów. Zawsze starał się pomóc w trudnych człowiekowi sytuacjach. Pod jego kierunkiem Instytut Filologii Angielskiej przygotował świetnie wykwalifikowanych nauczycieli akademickich. Niektórzy z nich zostali w Łodzi, inni zasilili kadrę nauczycieli akademickich, obecnie profesorów w innych ośrodkach akademickich (w Poznaniu, Wrocławiu, Gdańsku, Warszawie, Toruniu i Bydgoszczy).

W twórczości naukowej Profesora wyróżnić można pięć dziedzin badawczych. Są to przede wszystkim: powieść angielska, historyczna, utopijna, fantastyczna, science fiction i kryminalna, jak również inne utwory pisane prozą. Wymienić tu należy jego „Wprowadzenie do *Utopii* Tomasa Moore’a, które ma charakter książki, oraz studia o Dickensie i Conradzie. W cennej książce pt. *O literaturze angielskiej* (1958) znajdują się również rozprawy dotyczące powieści angielskiej.

Drugim polem badawczym Profesora Ostrowskiego są zagadnienia teoretyczne, przede wszystkim próby definiowania gatunków literackich i ich odmian w kontekście ich historii, jak również problematyka związana ze strukturą dzieła literackiego. Są to rozprawy nowatorskie, do których należą: *Towards more Systematic and Exact Structural Analysis of the Novel and Related Genres* (1973), *Początki powieści historycznej w Anglii* (1976), *Historical Sources of the Poetics of the Crime Novel and Detective Short-Story* (1982). Jednocześnie opublikował bardzo wiele haseł gatunków literackich w międzynarodowym półroczniku „Zagadnienia Rodzajów Literackich”, którego był współredaktorem od roku 1958 roku aż do śmierci. Można powiedzieć, że pełnienie obowiązków redaktora tego czasopisma, a więc z ścisły kontakt z Profesorem Stefanią Skwarczyńską, która pismem kierowała, ukierunkowały także jego zainteresowania i badania teoretyczno-literackie.

Trzecim polem badawczym Profesora Witolda Ostrowskiego był dramat renesansowy. Na największe uznanie zasługuje tutaj artykuł pt. *A Forgotten Meaning of „The Tempest”* (1965), w którym autor analizuje treści polityczne szekspirowskiej sztuki. Artykuł został wysoko oceniony również przez brytyjskich badaczy. Bardzo interesujący jest także artykuł pt. *The Interplay of the Subjective and the Objective in Marlowe’s ‘Dr. Faustus’* (1966) oraz Zbrodnia jako temat tragedii czasów Szekspira (1981). W książce pt. *Romans i dramat* (1970), zawierającej oryginalne sady i interesujące analizy, autor zajmuje się zarówno utworami narracyjnymi jak i dramatycznymi.

Nie można pominąć czwartego kręgu badawczego pasjonującego Witolda Ostrowskiego, jakim jest literatura porównawcza, głównie w zakresie związków angielsko-polskich.. Profesor należy bez wątpienia do najwytrawniejszych znawców w tej dziedzinie. Tu wymienić należy przede wszystkim studia: *Walter Scott in Poland* (1964/1965), *Adam Mickiewicz i Walter Scott*, (1967), *Literatura staropolska a literatura angielska* (1977).

Jakby ramą obejmującą wymienione wyżej dziedziny naukowe są studia nad poezją angielską, które zajmowały bardziej znaczące miejsce we wcześniejszym okresie pracy badawczej uczonego, lecz później do niej powrócił. Zajmował się wówczas twórczością G. M. Hopkinsa, angielską poezją chrześcijańską, tłumacząc i komentując utwory z tego zakresu oraz brytyjską balladą kryminalną.

Istotnym elementem działalności naukowej Profesora należało również wygłaszanie referatów i odczytów w ośrodkach uniwersyteckich w kraju i za granicą, w Łódzkim Towarzystwie Naukowym, gdzie udzielał się jeszcze w ubiegłym roku oraz na konferencjach międzynarodowych. Mimo przejścia na emeryturę w roku 1981, Profesor Witold Ostrowski nadal pracował naukowo aż do ostatnich tygodni przed śmiercią. Zajmował się historią literatury kryminalnej, szekspirologią i dramatem elżbietańskim, literaturą nonsensu oraz wymianą między gatunkami literackimi i ich współdziałaniem. Do ostatniej chwili życia brał udział w pracach redakcyjnych „Zagadnień Rodzajów Literackich”.

W roku 1998 został zaproszony do udziału w pracach nad wypracowaniem wspólnego programu na temat rozszerzenia Unii Europejskiej przez ekipy z Anglii, Polski i Szwecji, które pracowały przy uniwersytecie w Glamorgan w Anglii.

Dorobek naukowy Profesora stawia go wśród najwybitniejszych badaczy i najbardziej twórczych anglistów w Polsce. Był on *par excellence* humanistą, uczonym o dużej skromności i głębokiej kulturze duchowej. Jednocześnie należy podkreślić jego ogromne zasługi w dziedzinie dydaktycznej i pedagogicznej. Bardzo wiele czasu poświęcał studentom, magistrantom, doktorantom jak również habilitantom, których książki recenzował. Był opiekunem ponad 120 prac magisterskich, promotorem 13 dysertacji doktorskich oraz recenzentem wielu prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych.

Profesor przez szereg lat aż do 1960 r. sprawował funkcję sekretarza Wydziału I Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. Oprócz obowiązków współredaktora „Zagadnień Rodzajów Literackich” był również redakto-

rem Zeszytów Naukowych U. Ł. *Folia Anglica* do roku 1981. Reprezentował Uniwersytet Łódzki na II Kongresie Nauki Polskiej w 1963 roku. Był członkiem Komitetu Neofilologicznego PAN oraz Międzynarodowego Stowarzyszenia Profesorów Uniwersyteckich Anglistyki (JAUPE). Przez szereg lat pełnił funkcję przewodniczącego Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego (Oddział w Łodzi 1970-1980).

W czasie swej kilkudziesięcioletniej działalności na Uniwersytecie Łódzkim, poza sprawowaniem funkcji dyrektora Instytutu Filologii Angielskiej oraz kierownika Zakładu Literatury angielskiej, Profesor Witold Ostrowski pełnił m.in. funkcję prodziekana Wydziału Humanistycznego (1960), organizował polonistyczne studia zaoczne (1960), był delegatem Wydziału Filologicznego do Senatu UŁ (1963-65, 1972-75), członkiem Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów UŁ (1961-1968), członkiem Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli UŁ (1969-1975), członkiem Komisji UŁ ds. Nagród Rektorskich (1972-1978) oraz członkiem Rady Zakładowej Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Profesor Witold Ostrowski otrzymał nagrody i odznaczenia za działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjną, m.in. w roku 1966 - nagrodę II stopnia Ministra Szkolnictwa Wyższego za działalność dydaktyczną i organizacyjną, w 1970 roku - nagrodę Rektora UŁ za książkę p.t. *Romans i dramat*, w roku 1990 - Nagrodę Miasta Łodzi, w 1994 roku - odznakę za zasługi dla Miasta Łodzi. W roku 1999 w Uniwersytecie Łódzkim miała miejsce uroczystość odnowienia - po pięćdziesięciu latach - doktoratu profesora, zaś rok później, przyznano Profesorowi Witoldowi Ostrowskiemu tytuł naukowy Członka Honorowego Łódzkiego Towarzystwa Naukowego.

Żegnając Profesora Witolda Ostrowskiego, pragnę podkreślić, iż był wspaniałym człowiekiem, prawdziwym autorytetem moralnym, pełnym dobroci, skromności i szlachetności, a przy tym wielkim uczonym, którego wkład w naukę polską w zakresie literaturoznawstwa angielskiej i badań porównawczych angielsko-polskich jest niezwykle ważny.

Irena Janicka-Świdorska